

Mehmet Selahattin TANSEL

Trabzon'un Of nüfusuna kayıtlı Müftü Zeynelabidin Efendi'nin oğlu olan Mehmet Selahattin Tansel, 1324 senesinde (1908) günümüzde Kocaeli iline bağlı Gebze ilçesinin Mudarlı köyünde, ailenin en küçük çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Annesi de aynı köyden olan Server Hanım'dır.

İlk (1920) ve ortaöğrenimini (1926) Gebze'de tamamlayan Selahattin Tansel, sonrasında İstanbul Öğretmen Okuluna kaydolarak 1929 senesinde buradan mezun olmuştur. Mezuniyetinin ardından 21 yaşında meslek hayatına atılan Tansel'in ilk görev yeri 28 Kasım 1929'da atandığı Gebze Merkez Okulu ilk kısım öğretmenliğidir. 28 Kasım 1931'e kadar tam üç yıl bahsi geçen okulda vazife yapan Tansel, bu yıl içerisinde İstanbul Darülfünununun açtığı ortaokul öğretmenliği sınavına girerek ehliyetname almaya hak kazanmış ve sonrasında 9 Aralık 1931'de Yozgat Ortaokulu tarih ve coğrafya öğretmenliğine atanmıştır. 31 Ağustos 1933'e kadar burada görev yapan Tansel, devamında Yozgat Lisesi (1 Eylül 1933-Ekim 1936), Merzifon Ortaokulu (13 Ekim 1936-27 Eylül 1937), Ankara I. Ortaokulu (29 Eylül 1937-24 Kasım 1941), Ankara IV. Ortaokulu (4 Kasım 1941-23 Aralık 1943) ve Ankara Atatürk Lisesinde tarih ve coğrafya öğretmenliği (23 Aralık 1943-1 Haziran 1947) vazifelerinde bulunmuştur.

Mehmet Selahattin TANSEL

Ankara'daki memuriyeti sırasında Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümünde başladığı yükseköğrenimini 1941-1942 eğitim öğretim devresinde başarı ile tamamlayarak mezun olmuştur. Lisans mezuniyetinin hemen ardından yine aynı fakültenin Tarih Enstitüsünde doktorasına başlamış ve 16 Haziran 1945'te Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal'ın danışmanlığında hazırladığı *Türk Kaynaklarına Göre Osmanlı Leh Münasebetleri* isimli tezi ile doktor unvanını almaya hak kazanmıştır.

2 Haziran 1947 tarihinde Orta Öğretim Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğüne atanmış, 20 Haziran 1956 tarihine kadar da bu görevde hizmetini devam ettirmiştir. Bahsi geçen görevde iken gerçekleşen III. Millî Eğitim Şûrası toplantılarına Ortaöğretim Şube Müdürü olarak katılmıştır. Bu sırada faaliyet yürüten Aile ve İş Birliği Komisyonu üyeleri arasında kendisi de bulunmaktadır. Buradaki dokuz yıllık idarecilik vazifesinden sonra 20 Haziran 1956'da tekrar öğretmenliğe geri dönmüştür. 3 Mayıs 1958 tarihine kadar Ankara İlköğretim Okulunda tarih öğretmeni olarak hizmetini devam ettirmiştir. Ardından 3 Mayıs 1958'de Talim ve Terbiye Dairesi Üyeliğine getirilmiş ve 14 Ağustos 1963 tarihine kadar bu görevde kalmıştır. 23 Mart 1957 tarihinde toplanan VI. Millî Eğitim Şûrası toplantısına da bu vazifesinde iken katılmıştır. 14 Ağustos 1963-29 Eylül 1967 tarihleri arasında Gazi Eğitim Enstitüsünde tarih öğretmenliği vazifesinde bulunmuş ve bu sırada Ankara Kara Harp Okulunda da siyasi tarih dersleri vermiştir.

Tansel, memuriyeti esnasında çeşitli eğitim konuları üzerinde inceleme ve araştırmalarda bulunmak gayesiyle 1955 senesinde Bağdat'a ve 1958'de de Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmiştir. 29 Eylül 1967 tarihinde tekrar Talim ve Terbiye Dairesi üyeliği vazifesine seçilmiştir. İkinci kez atandığı bu görevde dört yıla yakın bir süre hizmet eden Tansel, 14 Haziran 1971 tarihinde -vazifesi devam ettiği sırada- Millî Eğitim Bakanlığı Özlük İşleri Genel Müdürlüğüne ilettiği dilekçe ile emekliliğini talep etmiştir. Dilekçesinin kabulü neticesinde 23 Temmuz 1971'de 63 yaşında iken 41 yıl 8 ay

3 günlük memuriyetinin ardından emekliye ayrılmıştır. Dokuz yıllık bir emeklilik hayatından sonra ise 5 Mart 1980 tarihinde 72 yaşında Ankara’da vefat etmiştir. Sağlığında Ankara’nın Bahçelievler semtinde ikamet eden Tansel’in kabri de Ankara’nın Yenimahalle ilçesi sınırları dâhilindeki Karşıyaka Kabristanlığındadır.

1.70 boylarında, gür saçlı ve esmer bir fizikî görünüme sahip olan Tansel, ailesinin ifadesine göre iyi huylu, az konuşan, merhametli, güler yüzlü ve herkesin saygı duyduğu bir isimdir.

Medrese tahsili görmüş, padişahın huzur derslerine katılmış ve sonrasında müftülük de yapmış olan Oflu Zeynelabidin Efendi’nin oğlu olarak dünyaya gelen Tansel’in ilme müsait bir ortamda doğup büyüğü anlaşılmaktadır. İleriki yıllardaki gayreti ve ortaya koyduğu çalışmalardan da keskin bir zekâyâ sahip bulunduğu ve ilme karşı sebatkâr olduğunu ispatlamıştır.

Tansel, günlük yaşamının önemli bir kısmını zengin kütüphanesinin yer aldığı çalışma odasında geçirmiştir. Ayrıca gerçekleştirdiği çalışmalar için sıklıkla İstanbul’da bulunan Beyazıt ve Süleymaniye gibi kütüphanelerde mesai sarf ederek incelemelerde bulunmuştur. Bu çalışmalar sayesinde Fatih Sultan Mehmed, Bayezid ve Yavuz Sultan Selim dönemlerini ele alan eserlerinin yanı sıra yakın döneme ait kıymetli çalışmalar da ortaya koymuştur. Buna ek olarak ömrünün son yıllarında Kur’an- Kerim meali hazırlama işine giriştiği de tespit edilmiştir. Ancak bunu tamamlamaya ömrü vefa etmemiştir.

Kaleme aldığı eserlerin bir kısmının Türk Tarih Kurumu ve Millî Eğitim Bakanlığınca yayımlanmış olması Tansel’in ilmî alandaki yetkinliğini ortaya koymasından önemlidir. Onun, kaynak niteliğindeki eserleri halen güncelliğini korumakta olup baskıları yinelenmektedir. Tansel’in Türkiye’nin bilim hayatında mühim bir yeri bulunan *Belleten* ve *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* gibi süreli yayınlarda da makaleleri yayımlanmıştır. Tansel’in tespit edilen çalışmaları şu şekildedir;

Kitaplar

- *93 Seferi-1877 Harbinin Sebepleri*, Doğu Matbaası, Ankara 1943.
- *Siyasal Tarih Notları*, Harp Okulu, İstanbul 1949.
- *27 Mayıs İnkılabını Hazırlayan Sebepler*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1960.
- *Yüz Fıkra Yüz Tarih*, Türkiye Matbaacılık ve Gazetecilik, Yeni Matbaa, Ankara 1950.
- *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı 1919- 1922*, Vakıf Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1965.
- *Sultan II. Bayezid’in Siyasi Hayatı*, İstanbul 1965.
- *Yavuz Sultan Selim*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1969.
- *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed’in Siyasi ve Askeri Faaliyetleri*, İstanbul 1971
- *Mondros’tan Mudanya’ya Kadar I-IV*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yayınları, Ankara 1973.

Makaleler

- “Osmanlı Prusya Münasebetleri Hakkında”, *Belleten*, C. X, S. 38, Ankara 1946, ss. 271-292.
- “Osmanlı-Leh Münasebetleri 1764-1768”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. IV, Ankara 1946, ss. 69-84.
- “1768 Seferi Hakkında Bir Araştırma” *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, VIII, S, 4, Ankara 1950, ss. 477-536.
- “Silâhşor’un Feth-nâme-i Diyâr-ı Arab Adlı Eseri”, *Tarih Vesikaları Dergisi*, 1, S. 2 (17), İstanbul 1958, ss. 430-454

(devamı var).

- “Silâhşor’un Feth-nâme-i Diyâr-ı Arab Adlı Eseri”, *Tarih Vesikaları Dergisi*, 1, S. 3 (18), İstanbul 1961, ss. 430-454.
 - “Atatürk”, *Atatürk’ü Anarken (10-17 Kasım 1960)*, Mili Eğitim Basımevi, Ankara 1960, ss. 14-16.
 - “Yeni Vesikalar Karşısında Sultan İkinci Bayezid Hakkında Bazı Mütalaalar”, *Belleten*, C. XXVII, S. 106, Ankara 1963, ss. 185-236.
 - “Malazgirt Savaşı Hakkında”, *Malazgirt Zaferi ve Alp Arslan*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1971, ss. 13-26.
 - “İstiklal ve İstiklal Savaşı,” *Büyük Zaferin 50. Yıldönümüne Armağan*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1972, ss. 272-279.
- Ortaya koyduğu çalışmalardan anlaşıldığı kadarıyla Tansel’in Osmanlı Türkçesine vukufiyeti ileri seviyededir. Ailesinin ifadesine göre, ileri yaşlarına kadar kayda aldığı notlarının bir kısmını Osmanlı Türkçesi ile tutması da bu konudaki hakimiyetine işaret etmektedir. İlk ve ortaöğrenimi ile yüksek eğitiminin neredeyse tamamını harf inkılabı öncesi dönemde ikmal etmiş olması bunun en temel sebebidir. Tansel’in dil açısından da oldukça yetkin bir araştırmacı olduğu anlaşılmaktadır. İleri derecede Arapça bilen Tansel, Farsça ve İngilizceye de hâkim durumdadır.

Selahattin Tansel, ilmî yönünün yanında zevk-i selim sahibi bir şahsiyettir. Hat sanatı ve tezyinata ilgilisi bulunan Tansel’in el yazması eserlere ve Kur’an-ı Kerim nüshalarına merakı üst seviyededir. Ayrıca topladığı el yazmalarının tamirat ve tadilat işleri ile ebrularının hazırlanması ile de bizzat kendisi ilgilenmiştir. Vefatının ardından geride önemli miktarda hat koleksiyonu bıraktığı bilinmektedir.

Selahattin Tansel’in memuriyetini bürokratik kadrolarda geçirmesi, doktora sonrası üniversite kürsülerinden uzak kalmasına ve dolayısıyla bu alanda akademik kariyer olarak doktora ile yetinmesine sebebiyet vermiştir. Buna rağmen, kendisi kaleme aldığı çalışmalarla tarih alanına oldukça mühim katkılar sunan akademi dışında kalmış değerli bir tarihçidir.

Yunus PUSTU

KAYNAKÇA

Resmî Yayınlar

BCA., 030/11/1/270/14/12

BCA., 030/18/01/02/228/90/15

ESA., Selahattin Tansel Dosyası

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C 62, 1. Birleşim, 1.11.1970, s. 20.

Kaynak Kişiler

Burak TANSEL

Selver Şebgün TANSEL

Prof. Dr. Bahri ATA

Kitap ve Makaleler

“Doktoralılar”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**, C IV, Türk -Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1946, s. 9-11.

1926'dan 2009'a Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Albümü, ed. Turgut Bağrıaçık, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara 2009, s. 4.

ALTUNYA, Niyazi, **Gazi Eğitim Enstitüsü: Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü (1926-1980)**, Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara 2006, s. 404.

IŞIK, İhsan, "Selahattin Tansel", **Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, C 8, Ankara 2007-2009, s. 3422.

KONUKÇU, Enver, "Mudurlu Menşeli Tarih Araştırmacısı Dr. Selahattin Tansel (1908-1980)", **Uluslararası Çoban Mustafa Paşa ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu-IV Bildiriler**, C. 3, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kocaeli 2018, s. 1491-1505.

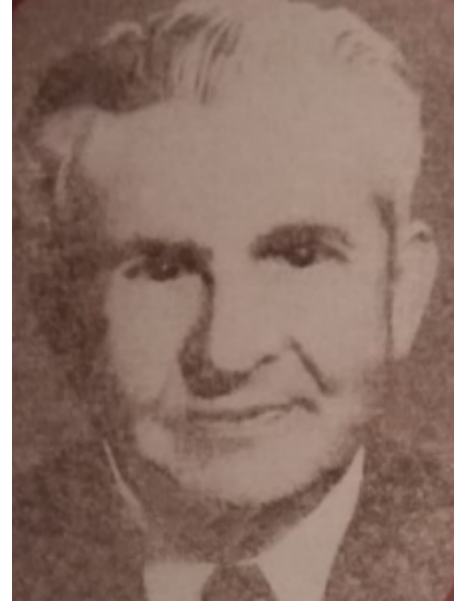
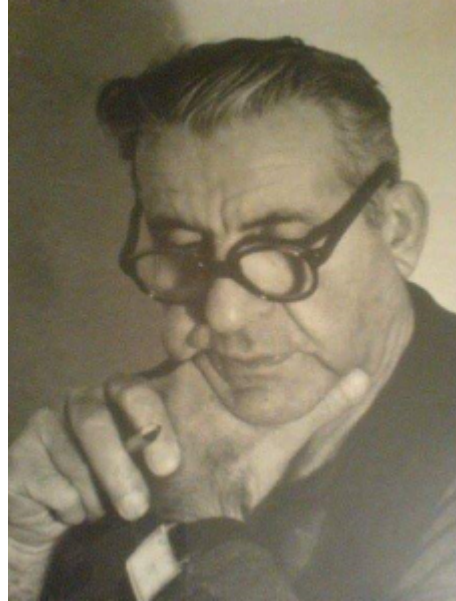
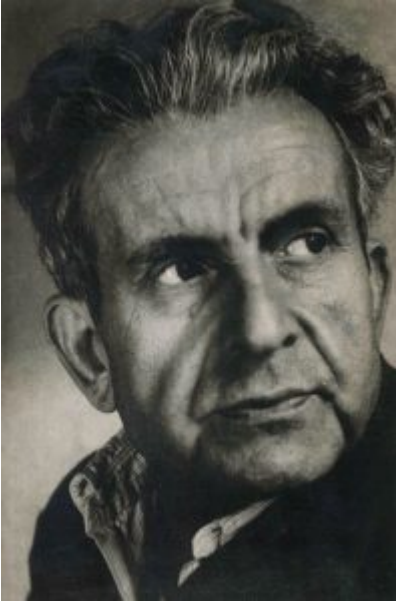
OKTAY, Afşin, "Tansel, Selahattin", **Who's Who in Turkey 1960**, [Ankara] 1960, s. 158.

OKTAY, Afşin-BAĞLUM, Kemal, "Tansel, Selahattin", **Biyografiler Ansiklopedisi 1959**, [Ankara] 1959, s. 260.

PUSTU, Yunus, "Akademi Dışında Kalmış Bir Tarih Hocası: Dr. Mehmet Selahaatin Tansel", **Toplumsal Tarih**, S. 278, Şubat 2017, s. 82-85.

SÜSLÜ, Azmi, **Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin 50 Yıllık Tarihi**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları: 355, Ankara 1986, s. 76.

Ekler:

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/mehmet-selahattin-tansel/?pdf=4849> adresinden erişilmiştir